

LXXIV
KANADA (ÉHSÉG)

Sonka

A pusztaságban vándoroltak, kis cókómkjukat nyikorgó kézikocsiban (megfordított bakszekéren) húzták maguk után egyik menedékhelytől a másikig. A domb közepe táján balra fordultak egy kitaposott ösvényen, Arthur nem szólt semmit, húzta a kocsit, Ilona a kisfiú kezét fogva ment utána, néha magyarázott valamit a gyerekeknek, Az ott a kórház, ahol apu dolgozik, ez itt egy pizzéria, az ott a hentes, ahonnét apu majd hoz neked sonkát. Nehézkesen haladtak, nem azért, mert a kocsin akkora volt a teher, hanem mert Ilona az ötödik hónapban volt. A kisfiú elkezdte mondogatni, Sonkát kérek, apuka, kérek, vegyél nekem sonkát. Arthur gyilkos tekintetet vágott Ilonára, aki megszorította a kisfiú kezét, Várd meg, kisfiam, amíg beköltözünk az új lakásba, aztán apu majd hoz neked sonkát. Arthur némán húzta tovább a kocsit, egy idő után megálltak egy homokbuckák közé emelt, betonpanelekből összeragasztott bérház előtt. Arthur felment a főbejárat melletti csengősorhoz, megnyomott egy gombot, amire egy dagadt, vörös képű férfi kidugta a fejét az egyik földszinti ablakon. Mit akarnak itt? Kik maguk? Arthurba a durva hang hallatán belefagyott a szó, helyette Ilona válaszolt az ő nyugodt, csendes modorában. Mi Pálócziék volnánk, az 1-es számú lakás új bérlői. Gondolom, a Bulatkó úr már értesítette magát, hogy ma fogunk érkezni. A férfi morgott valamit, behúzta fejét az ablakból, kisvártatva megjelent a bejáratnál. Kinyitotta a nagy üvegajtót, de meglátta a limlommal telepakolt kiskocsit, s amikor Arthur és Ilona elindultak a kapu felé, a férfi elállta útjukat. Mit képzelnek? Itt nem hurcolkodunk ezzel a kacattal. Menjenek hátra az udvar felé, majd ott beengedem magukat. A férfi a hátát mutatta, s ők is elindultak a kijelölt irányban, de akkor Ilona megállt, a gyereket közelebb húzta magához, és a férfi után szólt. Ki maga, ha szabad megkérdeznem? A férfi visszafordult. A gondnok vagyok. Meg van elégedve? S már ment volna útjára, amikor Ilona hangja ismét megállásra kényszerítette. Úgy. Tehát maga a házmester. Mifelénk házmacskernek is hívták a magukfélét. A férfi meredt szemekkel nézett Ilonára, az arca még vörösebb lett, de mielőtt kinyithatta volna a száját, Ilona felemelte kezét. Ide hallgasson. Higgadjon le egy kicsit! Mivelünk a basáskodásával semmire sem megy. Jobb, ha megbékél a gondolattal: mi ebbe a hodályba ma be fogunk költözni. Mi magyar forradalmárok vagyunk, mi pusztá kézzel nekimentünk az orosz tankoknak, úgyhogy jobban teszi, ha leszáll a magas lóról. Nem a magunk szántából lettünk földönfutók, hanem mert az orosz tankok eltaposták a forradalmunkat. Máskülönb csak nem képzeled, hogy itt barangolnánk ebben a sivatagban? Arthurra nézett, aki eddig feszengve hallgatta a tirádába fulladt párbeszédet. Tudod, kire emlékeztet ez a pasas? kérdezte Ilona. A Piculára. Téged nem? A házmesterhez fordult. Egyébként maga kísértetiesen hasonlít a gimnáziumunk pedellusára, akiből mindenható párttitkár lett a sztálini időkben. Magának persze fogalma sincs arról, mik voltak a sztálini idők. Mindegy. Azt az alakot a forradalom alatt szó szerint kiseprűztük a városból, később elment a vasúthoz újságárusnak. A házmester meg sem mert mukkanni, csak nyelt egy nagyot. Tartsa nyitva az ajtót, mondta neki Ilona, és álljon félre! Mintha Arthur is csak akkor tért volna magához, megragadta a rudat, és a kiskocsit áthúzta a bejárat küszöbén. Ilona utána ment a gyerekekkel, s még odaszólt, A nagyobb bútordarabokat később szállítják. Majd lassan, méltósággteljesen besétált a sóbálvánnyá vált házmester mellett.

* * *

Csirkecomb

A montreáli Zsidó Közkórháznak két menzája volt, az egyik a magasföldszinten, ahova csak az orvosok, gyógyszerészek, okleveles ápolónők, laboránsok s az adminisztrációban dolgozó könyvelők, titkár- és gépirónők léphettek be, a másik az alagsorban volt található, ott a mütösök, takarítók és takarítónők, virágkihordók, különféle szerelők, mosodások, mentösök számára főztek, pontosabban külön főztek, s bár főleg a takarítók fizetése aránylag alacsonynak számított, a napi kétszeri étkezés ingyenes volt (a műszaktól függően vagy reggeli és ebéd, vagy ebéd és vacsora), s annyit ehetek, amennyi beléjük fért. Minden asztalnál együtt ültek a más-más nációk, spanyolok, portugálok, görögök, karibi négek, skótok, franciák. Leghangosabb a magyarok asztala volt. Mindig volt és lesz is kasztrendszer, harsogta valamelyikük tele szájjal, persze ha én agysebész lennék, én se ülnek le szívesen valami ágytálhordozó vagy takarító mellé, hogy elköltsem véres bőftökömet. P. Arthur a takarítók hányadékszöld uniformisát viselte, s próbált mindenkítől, főként a magyaroktól, külön asztalt találni valami sarokban, ahova lerakhatta tálcáját. A reggeli volt leginkább kedvére: két pohár narancslét, egy nagy kanál rántottát vagy négy-öt lágytojást rakott tányérjára, melléje szintén annyi ráncosra sült marhavirslit, hat szelet pirítóst, lekvárt, négy pohár tejet; később még visszament kávéért. Az ebéd kevésbé volt ínnyére, de abból is belakmározott. Az ebédszünet vége felé suttyomban papírszalvétába csavart két csirkecomb meg három szelet vattakenyeret, a zsebébe gyűrte, és hazaszaladt. Ilona az konyhaasztalnál ült, valami bébiruhát varrogatott. A gyerek az asztal alatt játszott egymagában. Arthur kiszedte zsebéből az ételt, Ilona felnézett, de nem mozdult. Gyere elő, kisfiam, szólt Ilona a gyerekeknek, kész az ebéd. A gyerek óvatosan előbúj, előbb apjára, majd a csirkecombokra meg az összenyomódott kenyérré esett pillantása, de nem nyúlt semmihez. Arthur visszafojtott dühvel a konyhaszekrényhez lépett, kivett két lapostányért, tett rájuk egy-egy csirkecomb, melyről már lemállott az átnedvesedett bőr, az egyiket Ilona, a másikat a gyerek elé tolta, Mi van, megkukultatok? mondta visszafojtott dühvel, talán azért egy

köszönömöt megérdemelnék, a kibaszott életbe. A gyerek kézbe vette a tányérját, és visszabújt az asztal alá. Ilona szó nélkül varrt tovább.

Mit mond apa? Krkmmlemm kllttbe. Nem értem, mint mond. Krrkk mkkt. Neparrferma. Moweggmmbbo. Ezt sem értem. Apu mit mond magyarul? Baszd meg az anyádat. Nem értem egészen ezt sem, de legalább ki tudom mondani. BASZD MEG AZ ANYÁDAT. Tegnap, amikor apu értem jött a nénihez, és a néni mondott valamit, attól nagyon mérges lett. I'm going to beat the shit out of you when we get home. Miért éppen a shitet? Nem értettem, nem értem. Apu elég gyakran megver, de sosem nagyon, aztán mindig megbánja, és az ölébe vesz. Ne vegyél az öledbe, de ne is verj meg. Anya nem szól bele, pedig tudom, hogy fáj neki. Legyek jó, legyek szófogadó, mondja. Hogyan? Hogyan fogadjak szót? Azt a szót fogadjam, amit ő mond? Vagy amit apa? Miért nem mondja anya, Ne bántsod? Apa miért nem fogadja meg azt a szót? Nem kell ez a hús. Szól a harang, talán eljön Botond bácsi, és hoz kolbászt. Vagy vadnyulat, mint a múltkor, anya először nem akarta elfogadni, mert Botond bácsi csak odarakta a döglött nyulat a folyosón az ajtónk elé, becsöngetett és elszaladt, de aztán Botond bácsi újra eljött, és segített megnyúzni, pedig anya mondta, hagyd csak rám, jó? tudom, hogyan kell, láttam az apámtól, az is járt vadászni, aztán a Katalin nénitől kapott valami fűszert, finom volt a nyúl, de nem volt grncc, csak fehér kenyér, krrk kár kár grncc, mondta apa, meg hol van belőle a kibaszott tejföl, anya azt felelte, tej sincs a gyerekeknek, nemhogy tejföl, a fridzsiderben volt négy nagy üveg sör meg egy kis túró, anyán kockás szoknya volt, egyre nagyobb a hasa, ő mégis olyan szép.

* * *

Túró

Ilona és Manyika elment bevásárolni a Dominion szupermárketbe a Wilderton shopping centerben. 41° Celsius volt árnyékban. Egy dollár hetvenhét cent volt Ilonánál, Manyikánál valamivel több. Ilona betett a kocsijába egy zacskó szeletelt Weston kenyeret (25 cent), egy dobozban 12 darab tojást (30 cent), egy csomag disznósírt (20 cent), egy félkilós csomag olasz száraz kockatésztát (15 cent), egy fej káposztát (8 cent), 1 doboz paradicsompürét (5 cent), egy liter tejet (25 cent), egy doboz tejfölt (12 cent). Ilona Manyika felé fordult, mintha mondana neki valamit, eközben a blúza alá, a hasa fölé becsúsztatott egy negyedkilós csomag tehéntúrót (20 cent). Manyika kosarában a tej, tojás, satöbbi mellett volt egy zöldbab-konzerv is, és a kiskabátja zsebében egy celofánpapírba tekert tálcán két szelet sertéskaraj (42 cent). A kasszánál mindketten kértek egy-egy doboz Players Navy Cut cigarettát (dobozonként 35 cent). Miután betuszkolták őket egy raktárhelyiségbe, az ellenőr mondott nekik valamit, amit Ilona úgy értett, „We know everything”. A raktárban hűvös, sőt, hideg volt, mert faltól falig félbehastott disznók, sonkák, oldalasok, szalonnák hosszú sora lógott kampókra felakasztva. Az ellenőr (terebélyes, kontyos, harminc év körüli asszony) szó nélkül benyúlt Ilona blúza alá, és előhúzta a túró, Manyika zsebéből pedig kiemelte a sertéskarajt.

– No speak English. Non parler français – mondta Ilona. – Hongrois.

– No English? No français? Hongrois? – kérdezte a nő. – Moment. – Odalépett egy nagy fém-asztalhoz, melyen a csontozásra váró halom sertéshús mellett ott volt egy fekete doboz. A nő megnyomott a dobozon egy gombot, majd bemondott valamit.

Kisvártatva belépett egy fehér köpenyes, sovány, kopasz, középkorú férfi. Fekete keretes szemüvege alól kibodorodott sűrű, a keretnél is feketébb, orra felett összeérő szemöldöke. Az ellenőr elébe sietett, valamit suttogott neki. A férfi odaállt Ilona és Manyika elé. A „bűntárgyakra” éppen csak rápillantott. Kezét kabátja zsebébe dugta.

– Na, mi a nagy helyzet, lányok? – kérdezte semleges, majdnem udvarias hangon, nem pesties, de nem is Vas megyei kiejtéssel. Szeme megakadt Ilona hasán. – Bocsánat – javította ki magát. – Asszonyok. Netán leányasszonyok?

Ilona és Manyika hallgatott.

A férfi Ilonára szegezte savószínű, merev tekintetét.

– Rózsi, Rózsi, mi bajod? – mondta ajkát biggyesztve. – Miért nem akarsz szólni?

Ilona felvillantotta korábban lesütött szemét. Kimérten válaszolt. – Tudtommal nem vagyunk tegező viszonyban. És nem vagyok Rózsi.

– Nem vagy Rózsi? – kérdezte tettetett ámulattal a férfi. Jobb kezét előhúzta zsebéből. – Oké, nem vagy Rózsi. De cigány csak vagy, nemdebár, azzal a kökény szemekkel, fekete bonccoddal?

Ilona elsápadt. Manyika szóra nyitotta száját, de Ilona megelőzte.

– Kikérem magamnak. Nem vagyok cigány, nem vagyunk cigányok.

– Dehogyanisnem – mondta a férfi, szinte vidáman, s tett egy-két lépést előre. – Hazudós, csaló, tolvaj, bűdös cigányok vagytok.

Idejártok lopni, már hetek óta figyelünk benneteket. És még azt meritek állítani, hogy magyarok vagytok? Nem sül le a bőr a pofátokról? Főleg azért gyalázatos dolog, amit csináltok, mert szégyent hoztok a magyar névre. Abban az országban, amely befogadott benneteket. Amely korábban minket is befogadott, csak mi nem lopással és naplopással háláltuk meg ennek a nagy országnak a bőkezűségét, hanem azzal, hogy keményen dolgoztunk. És dolgozunk. És mi a semmiből kellett, hogy elinduljunk, nem úgy, mint ti, csürhe banda, akik segélyben, táppénzben, ingyen ruhában, egyetemi ösztöndíjban s ki tudja, még miben dúskálhattok, mert ti állítólag forradalmárok vagytok vagy voltatok, és pusztá kézzel mentetek neki a szovjet tankoknak. Hogy oda ne rohanjak. S ennek ellenére henyéltek, csaltok, loptok, a te állapotodat nézve – a férfi Ilona hasa felé bökött – kurválkodtok is, ahogy a kommunizmusban megszokhattátok, ráadásul bunkó tahó cigány módra, óvszer nélkül, hogy még a porontyotokat is az államnak kell majd eltartania. Hogy hogyan engedtek titeket ide be, csak a Jóisten tudja...

Ilona mindezt nyugodtan, de sápadtan, elfehéredő szájszéjjel hallgatta. Szólni akart, de most Manyika volt gyorsabb. Manyika szóke, nyúlánk, kék szemű bögötei lány volt, a kuláklisztát csupán egy hajszállal elkerült hétholdas kisparasztok szülőtte, az általános iskolában egy osztályba járt Ilonával, de a hatodik után kimaradt, el kellett neki menni dolgozni, a vasútnál a restiben lett felszolgálónő. Sem Ilona, sem ő nem tudta a másiktól, hogy '56 novemberében disszidált, véletlenül találkoztak össze a falsbrukki menekülttáborban, később ismét Montreálban, ahol Ilona összeházasodott Arthurral, Manyika pedig Jenővel, egy darabig együtt laktak, hogy mindannyiuk számára olcsóbb legyen a megélhetés, aztán pár év után szétváltak, és elvesztették egymást.

– Nyilas – mondta Manyika, nem is annyira a sűrű szemöldökű férfinak, mint inkább Ilonának.

– Mit mondtál, te személtáda? – kérdezte a férfi a korábbi nyájas hangon, de egy méterrel még előbbre lépett.

– Vagy csendőr – folytatta Manyika.

– Vagy mindkettő – tette hozzá Ilona, és farkasszemet nézett a férfival.

A férfi tett még egy lépést a két nő felé, és kezét már ütésre emelte, amikor az ellenőr, vagy talán annál magasabb beosztásban lévő alkalmazott, aki mindvégig az ajtó előtt állt, elkiáltotta magát. Sem Ilona, sem Manyika nem értette pontosan, mit is mondott, csak valami don't you és women szót vettek ki az asszony erélyesen elhadart angoljából.

A férfi leengedte a kezét. Ő is sápadt volt, lihegett, és homlokát verejték verte ki.

Ilona egy fejbólintással nyugtázta az asszony közbelépését, aztán a férfihoz fordult. – Ide hallgasson – mondta ő is emelt hangon, mintegy felbátorodván a váratlan irányból érkezett segítségen –, döntsék el: vagy hívják a rendőrséget, és jelentsenek fel bennünket, vagy engedjenek el. Tettük, amit tettünk, vállaljuk a felelősséget, bár nem tudom, a tények ismeretében a rendőrök is nem inkább hazaküldenének bennünket. De egy dolog biztos: semmivel nem szolgáltunk rá arra a brutalitásra, ahogy maga bánt velünk. Nyilván valahol, valamikor használhatta ezt a hangot, de az az idő lejárt. És nekünk legalább annyi jogunk van itt lenni ebben az országban, mint magának és a magafélének. Sőt, talán valamivel több is: mi a hazánk szabadságáért harcoltunk, a forradalmunkat leverték, azért lettünk földönfutók. Mi nem löttünk senkit a Dunába, mi nem vagoniroztuk be ártatlan emberek ezreit, irány a német haláltáborok. Mi is a semmiből indultunk el. Minket sem...

Az ellenőr, vagy üzemvezető, megálljt intett Ilonának. Néhány szót intézett a férfihoz, aki addig meredten hallgatta Ilona szónoklatát, s csak most fordult az asszony felé. Rekedten válaszolt valamit, amire az asszony kitérte az ajtót, jelezvén Ilonának és Manyikának, hogy elmehetnek. Mindketten felvették a szatrukat, amelyben a kifizetett élelmiszer volt, és amikor elhaladtak az asszony mellett, az Ilona kezébe nyomta a túrót, de Manyika nem kapta vissza a tálca sertéskaraját. Erre föl Ilona letette a túrót a fémasztal sarkára, a nagy rakás sertéshús mellé, és Manyikával együtt elhagyta a raktárt.

Kilépve a hűvös helyiségből, a forráság szinte mellbe vágta őket. Pár lépést haladtak az úton, amikor Ilona megállt, kiengedte kezéből a szatrot.

Manyika is megállt. Látta, hogy Ilona szeme megtelik könnyel.

– Csak nem sírsz? – kérdezte. – Azért, amit az a gazember mondott? Hiszen alaposan kiosztottad neki.

Ilona kezefejével megtörölte szemét.

– Nem azért – mondta lehiggadva, és felvette a szatrot. – Nem tudom, mi jött rám. Minden. Hogy itt vagyunk, itt, ebben a világban. – Elindult. – De talán leginkább az, hogy loptunk.

Manyika előbb hallgatott, aztán néhány lépés után mégiscsak megszólalt.

– Ami a világot illeti, rosszabb helyen is lehetnénk. Talán az bánt – mondta, és már nevetésre állt a szája –, mert rajtakaptak bennünket. Inkább örülnünk kellene, hogy aránylag simán megúsztuk, és azok ott nem hívtak rendőrt.

Ilona is elmosolyodott.

– Igazad van – mondta. – Ráadásul mehetünk más szupermarketbe is.

Ebben maradtak. Elhatározták, hogy Jenőnek meg Arthurnak nem szólnak semmit.

A tikkasztó hőségben lassan poroszkáltak tovább hazafelé.

* * *

Kacska

Közeltett akkor szent karácsony ünnepe, várták ők is négyen: Arthur, Ilona, Jenő, Manyika az O. utcai pincelakásban, amelyet közösen béreltek, és persze várta a két pici is: Arthurka és Kismanyika majdnem egyidősek, a vártnál-illendőnél ugyan kicsit korábban érkeztek e világra 1957 nyarán, de jó szüleik részéről annál nagyobb szeretet, valamint türelmetlenség és nemtörődomség vette körül őket a zord kanadai télben. A felnőttek éppenhogy felnőttek számítottak, fiatalok voltak, bátran néztek szembe a jövővel, mivel nem volt jövőjük, azaz pontosabban másuk sem volt, mint egy ismeretlen előttük tátongó jövő. Állása csak Arthurnak volt, mint takarító dolgozott a Zsidókórházban, de november végén megszállta az ihlet, két eposzt kezdett el írni egyszerre, ezért beteget jelentett, a házfelügyelőnő orvosi engedéllyel kiírta fizetés nélküli szabadságra, azzal a kikötéssel, hogy ha meg akarja tartani az állását, január első hetében ismét munkába kell állnia. Ilona hiába perlekedett Arthurral, panaszai süket fülekre találtak, annak ellenére, hogy teherben volt a második gyerekekkel. Őt magát december elsejével nagy hasa miatt elbocsátották a kalapkészítő szalonból, de Arthur azzal sem törődött, a reggeli kávé után bevonult a hálószobájukba, végigfeküdt az ágyon, és órákig körmölt egy jegyzetömbbe. Az esti egyetemi előadásokra sem járt be, mondván, ebben a hidegben bizonyára meg sem tartják őket. Jenőt már korábban kitétek rakodói állásából a textilgyárban. Ilona és ő kaptak fejenként heti 16 dollár munkanélküli segélyt, helyesebben ennyi segély lett nekik megítélve, de a pénzt még nem kezdték el folyósítani. Manyika nem dolgozott sehol, amióta Kanadába jöttek, ő nem kapott semmit. Not a red cent, mondta Arthur az öreg Bulatkónak, akitől a lakást bérelték, de akinek tartoztak a decemberi lakbérrel, csak januárra ígértek neki valami törlesztést. Az öreg Bulatko félig szlovák, félig magyar volt, valahonnét Érsekújvár környékéről, de mivel vagy húsz éve élt már Kanadában, szülőföldje mindkét nyelvét jobbra elfelejtette, angolul értett valamit, illetve tört angolsággal motyogott néhány mondatot. Szomorúan téblábolt az ajtóban, széttárta karjait, nem egészen értette azt, amit Arthur mondott, de elfogadta a tényállást, nem volt szíve ezeket a szerencsétleneket ebben a télben karácsony előtt kilakoltatni az utcára, megígérték, hogy januárban fizetnek, hát megvárja, nem, mi mást csinálhat? A tél különösen hideg volt, 1–2 fok Fahrenheit (mínusz 15 fok Celsius) fölé hetekig nem ment fel a hőmérséklet, hatalmas hó volt mindenfelé, az utcákat tenyérnyi vastag jégpáncél borította, ha ráesett a friss hó, márpedig a dermesztő hideg ellenére majdnem minden éjjel esett pár milliméter, akkor nem lehetett észrevenni, hogy a hó alatt a jég milyen csúszós. Arthur már kétszer hanyatt vágódott, szerencsére reflexszerűen hátratette könyökét, hogy arra essen, ne a koponyáját üsse be a jégbe, a válla kissé meghúzódott, de komolyabb baja nem történt, rendületlenül írt tovább. Ezzel szemben Jenő, aki ugyancsak elesett, jobb térdét igen szerencsétlenül beleverte egy kiálló jégoszlopba. Először csak azt látták, hogy a térd kék-zöld, de a második nap az ütés helye elkezdett dagadni, piros-fényes lett, mintha zsírral kenték volna be, iszonyúan fáj. Egy héttel később a daganat felszakadt, bűzlő gennyes váladék szivárgott ki belőle, Manyika úgy-ahogy bekötötte, de a kötésen is átütött a fakadék. Jenő a fogát csikorgatta, annyira fájta neki, csak sziszegett és káromkodott, A nevelő isten baszta volna szét ezt az egész hóbelevancot. Orvost hívti, kórházba menni eszükbe sem jutott, hogyan fizették volna ki a kezelést. Azért aztán szent karácsony előtt két nappal Jenő minden vonakodása ellenére Manyika fejkendő, sálat kötött, felvette még Ausztriában kapott lódenkabátját, és az arcába csapódó

aprószemű hóval nem törődve, átgyalogolt a tőlük jó kilométerre lévő plébániára, és bekopogtatott a Török páterhez. 1957 tavaszán őket is és Arthurékat is a Török páter eskette össze a magyar templomban. A pap szóltanul végighallgatta Manyikát, bólogatott, s jöllehet Manyikáék már jó ideje nem jártak misére, megkérdezte a címüket, majd a telefonon feltárcsázott egy számot, halkán mondott pár szót, aztán azzal bocsátotta el Manyikát, menjen csak haza, intézkedett, valaki kimegy hozzájuk, és megnézi Jenő lábát. Hogy vannak egyébként? kérdezte a páter, aki a jezsuita rend tagja volt, s akit teljesen sablonos módon a Rákosi-rendszerben letartóztattak, megkínóztak, perbe fogtak, 20 év börtönre ítélték, csak a forradalom alatt szabadult. Megvagyunk, köszönöm szépen, felelte Manyika, csak nincs munka, tetszik tudni. A pap felállt, a faliszekrényhez ment, kihúzott egy fiókot, visszafordult. Hányan is vannak? kérdezte. Négyen vagyunk, és a két pici, felelte Manyika. Aztán Ilona meg még terhes is. A pap a fiókba nyúlt, egy dobozból elővett valamit, és Manyika kezébe nyomta. Az új évben biztos minden jobban fog menni, mondta, a Jóisten addig sem fog elfeledkezni magukról. Manyika kissé meghajolt a pap felé, megnézte, mit kapott, elpirult, elszorult torokkal mondta, Nagyon szépen köszönöm a picik nevében is, és... és kellemes ünnepeket kívánok a főtisztelendő úrnak. Azzal hazament, illetve amennyire a jégpáncél engedte, hazaszaladt. Mindenki csodálkozására elmesélte, hogy járt a papnál, aki anélkül, hogy Manyika kérte volna, tíz dollárt adott neki. Micsoda? tíz dollárt? kérdezték a többiek, és amikor Manyika megmutatta nekik a tízdolláros bankjegyet, alig akartak hinni a szemüknek. Még az sem rontotta el kedvüket, amikor Ilona megjegyezte, hogy Arthur hiába szidja szünet nélkül a papokat, van közöttük rendes ember is, mint például ez a Török páter. És ott van Dr. Plébános urunk, akit a forradalom után megverték az ávón, és száműzték Cellből. Aztán a te szombathelyi Gyuri bátyád is, tette hozzá, ő is csak jót tett egész életében, mégis mennyi megpróbáltatáson kellett keresztülmennie. Arthur válasza nyitotta száját, de most kivételesen elengedte füle mellett a provokációt. Kiszáratva megszólalt a csengő. Manyika nyitott ajtót, belépett egy köpenyes pártás ápolónő, magas volt, fiatal, piros arcú, francia, de jól beszélt angolul, amikor megtudta, hogy Manyikáék értenek franciául, kis mosollyal átváltott anyanyelvére. Megvizsgálta Jenő lábát, szakszerűen friss pólyával újrakötözte a sebet, beadott neki egy injekciót, valamint letett az asztalra egy doboz gyógyszert, meghagyván, hogy Jenő pihentesse a sérült lábát, és vegyen be naponta háromszor a tablettából. Az ünnepek után újra eljövök, és kicserélem a kötést, mondta Jenőnek, addigra biztos jobban lesz. Miközben összeszedte a holmiját, Manyika és Arthurék ügyefogyottan álldogáltak, nem tudták, mi a teendő, kellene-e fizetniük, vagy sem. A nővér belebújt köpenyébe, mosolygott, biccentett mindnyájuk felé, boldog karácsonyt kívánt, és elhagyta a lakást. Nagy volt a megkönnyebbülés, még nagyobb az öröm, hogy Jenő lába meg fog gyógyulni, a jó Török pátertől kapott pénzhez sem kellett nyúlni, így szent karácsony ünnepét kellő módon, noha idegenben, meg tudják ülni. Együtt vannak, majdnem egy család, csak ritkán támad közöttük súrlódás, például mert Manyika esténként össze szokta húzni a függőnyt a konyhaablakon (mit gondol az a böszme, ki fog belesni az ablakon, súgta oda Arthur Ilonának, ki kíváncsi, mi van a szoknyája alatt?), meg amikor Jenő karórája megállt, ő maga akarta megjavítani, mivel jó érzéke volt a mechanikus dolgokhoz, odahaza a postánál telefonszerelőként dolgozott, sajnos, az óra kiesett a kezéből, és az alkatrészek szétszóródtak a konyhában. Jenő egész éjszaka keresgélte a rugókat, fogaskerekeket, közben állandóan káromkodott, A nevelő isten baszta volna szét az egész rohadt ócska szart. Arthur és Ilona majdnem hajnalig hallgatta az átkozódást, próbáltak minél halkabban kuncogni, végül azért elaludtak. Arthur csak délelőtt tette szavá a csendháborítást. Jenő és Manyika nem tette szavá az ő két sérelmüket, mert mindegyik fölöttébb kényes téma volt. Elsősorban őket az zavarta, hogy Arthur és Ilona senkivel nem törődve, elég hangos nemi életet élt, napközben is, nemcsak éjjel, sőt még most is, amikor Ilona már a nyolcadik hónapban volt. Még el talál vetélni az a szerencsétlen, suttogta Manyika, vagy valami torzszülöttet hoz a világra. Nem is tudom elképzelni, hogy kívánja azt az izét, biztos csak az Arthur kedvéért hajlandó. Másodiknak ott volt az Ilona és Arthur között egyik pillanatról a másikra fellángoló, még az ausztriai menekülttáborból jól ismert marakodás, civakodás, és az abból származó harag, duzzogás, főleg Ilona részéről. Még egy ilyen kummancsot nem láttam az életben, súgta Jenő Manyikának, én az Arthur helyében már leakasztottam volna neki egy-két fülest, amit Manyika válasz nélkül hagyott, mert férje jámbor fiú volt, Manyika tudta, hogy semmilyen körülmények között nem tudott volna egy nőt megütni, pláne őt, jöllehet neki aztán fel volt vágva a nyelve, de abból sosem származott veszekedés, ő cserfellt, Jenő pedig bölcsen hallgatott. A nagy ajándék feletti izgalomukban Arthur félretette az írást, Jenő sem bütykölt az óráján, hanem azon tanakodtak, miképpen kellene megünnepelni szent karácsony ünnepét. A tíz dollár óriási összeg volt, de elhatározták, hogy bár kerítenek valahonnan egy kis karácsonyfát, és a német hentesboltban vesznek rá dísz, valami kis ajándékot csak Arthurkának és Kismanyikának hoz a Jézuska, nekik felnőtteknek elég lesz egy finom karácsonyi vacsora és hozzá egy kis rendes innivaló. Nem az a szar kanadai sherry, jegyezte meg Jenő, ugyanis a múltkor megjárták, mert mind betegek lettek az éremlytően édes és butító italtól. Nem ismerték ki magukat a kanadai italféleségek között, az óházában még túl fiatalok voltak ahhoz, hogy alkoholt fogyasszanak, pláne a lányok, a fiúk is csak hébe-korba ittak valami sört vagy egy pohár sági bort, így most idegenbe vetődve nem indulhattak ki másból, mint amit Arthur hallott a kórházban meg Jenő a gyárban a többi melóstól. Megállapodtak abban, hogy az ünnepi vacsora kacsasült lesz, jöllehet a villanytűzhelyükön nem volt sütő, csak két platni, és tepsijük sem volt, mire kellett volna eddig, a paradicsomos káposztához? túrós mácsikhoz? a nagy ritkán asztalra kerülő sertéskarajhoz? Volt egy közepes méretű alumíniumserpenyőjük, jó lesz az is, mondta Manyika, majd meglátjátok, milyen finom pecsenyét sütök. Falusi lány volt, a Rákosi-korszak ínséges ideje előtt ünnepre anyja, nagynénjei majdnem mindig kacsát vágtak, ezért ő vállalta el a kacsvásárlást, Jenőnek ott volt a beteg lába, Ilona terhes volt, Arthurnak meg (saját bevallása szerint) „nem volt kanala” a konyhai dolgokhoz. Fagyasztott kacsát láttak korábban is a Steinberg szupermárketben, most karácsony táján nagy halmokban tornyosult liba is, kacsa is a baromfi-osztályon. Manyika vett egy szép ötfontos (két és fél kilós) kacsát, 1 dollár 80 centet fizetett érte, hazavitte és büszkén megmutatta a többieknek. A tíz dollárból visszajáró pénz felét kiszámolta és odatette az asztalra Ilona elé. Jenő és Arthur összeadták az italta meg a karácsonyfára szánt összeget (Manyika látott néhány fenyőfát a szupermárket parkolójában, de inkább Arthura hagyta annak beszerzését), így most Arthur kelt útra, hogy megvegye az innivalót meg a karácsonyfát. Kicsit soká tartott a vásár, mert újabb hóvihar kerekedett, de Arthur is elégedetten tért vissza egy gallon (kábé négyliteres) demizson dél-afrikai oportóval, és egy apró, jéggé fagyott fenyőfával. Közben Manyika még egyszer kiszaladt a sarki vegyesboltba, hogy megvegye a gyerekeknek szánt ajándékot, ahogy azt előzőleg Ilonával megbeszélte. Szent karácsony estéjén megkóstolták a nehéz, sűrű bort, amely mindannyiuknak ízlett, de csak egy-egy bögrével ittak belőle, hogy annál több maradjon másnapra. A csünt és gyéren feldíszített karácsonyfa alatt elénekelték a Mennyből az angyal, a Csordapásztorok, a Fel nagy öröme kezdetű énekeket, a szokásos kenőmájás helyett most két doboz szardíniát bontottak, nem volt nagyon ínycukor, de azért hamar elfogyott, a kisgyerekek tejbedarát kaptak, Arthurka örült a madzagon húzható kis fehér lónak, Kismanyika meg a hajasbabának. Karácsony napjának délutánjára a kacsa kiolvadt, Manyika besózta, a hasüreg széléből kiszedetti hajat alája rakta a serpenyőben, odatette a tűzhelyre, és elkezdte sütni. Ilona egy idő után megnézte, talán kéne egy kis vizet önteni alája, tanácsolta, meg nem ártana befedni, ott a nagyfazék fedője, így csak odaég. Manyika nem örült, hogy Ilona beleszólt a kacsasütésbe, de szót fogadott, befedte a serpenyőt, maga is tudatában volt, hogy noha kacsasütő családból származik, soha nem látott kacsát serpenyőben sütni. Ilona többet nem szólt, visszament a nappaliba egy a terhesség utánra szánt blúzt varni, közben Kismanyikának mesélte, már vagy húszadszor, a Csipkerózsikát. Arthurkát nem érdekelték a mesék, televíziót, leginkább trükkfilmeket szeretett nézni, az új sorozatokat, amelyekben a főszerepet Yogi Bear, Huckleberry Hound, Quickdraw

McGraw játszott, az utóbbi egy nagyon vicces ló volt, aki seriffet alakított, a karácsonyra kapott ajándéklovat is róla nevezte el. Sajnos nemrég elromlott a készülékük antennája, Jenő naphosszat hiába tekerte-csavarta erre-arra, és hívta segítségül a „nevelő isten”-t, nem tudta megjavítani, emiatt nem jött be egyetlen adó sem. Arthurka egy darabig nézte a szürkén villódzó képernyőt. Nézd, Jenő bácsi, szólalt meg végül, a tévében is esik a hó, amire Jenő csüggedten bólintott, Igazad van, csak ez elektronikus hó, és nem akar elállni. Az elején Jenő is benézett a konyhába, de nem volt mit mondania, életében nem evett sült kacsát, olyan szegények voltak, hogy náluk a grenadírmars meg a dödölle is ünnepi ételnek számított, apja napszámos volt, amikor volt valami munka, bakszekeret tolt, vagy bőrdödöt cipelt, de többnyire a „köpködőn” áldogált naphosszat a többi „lélhűtő” társaságában. Tévézés helyett Arthur és Arthurka, a gyerek könyörgésére, egy Arthur által nemrég kitalált játékokat játszott: mindketten a padlón (rongyszőnyegen) egymás mellett ültek törökülésben, és egy kicsi tömör gumilabdát kábé három méter távolságból tenyerükkel a szemközti falnak ütöttek, akihez közelebb pattant a labda, az ütötte vissza, a gyerek izgult, Arthur halálosan unatkozott. A sült kacsza szagára a konyha felé kezdett szimatolni, sült kacsát utoljára Matild néniéknél evett Ságón, párolt káposztával és tört krumplival, Manyika is valami krumplit tervezett melléje, vöröskáposzta persze nem volt, ezért ő sem hozta fel a régi emléket. Felállt, mondta a gyerekeknek, majd később folytatják, addig ütögesse egyedül a labdát, nem árt gyakorolni, kiment a konyhába a tűzhelyhez, leemelte a fedőt, füst és égett szag csapott fel a serpenyőből, Manyika is odalépett, hagyd a fedőt rajta, jó, mondta Arthurnak, aki vállat vont, valamit kellene vele csinálni, mondta, így kívül csak megpörkölődik, nem látod, belül meg nyers marad, rezsón nem lehet ilyesmit sütni, persze, én nem értek hozzá, és azzal visszatette a fedőt. Ha nem értesz hozzá, akkor hagyj rám, mondta Manyika, de szem-orra neki is volt, saját maga előtt beismerte, hogy a kacsza nem úgy sül, ahogy kellene, ám mit tehetett azon túl, hogy próbálta visszanyelni a könnyeit, amelyek a torkát szorongatták. Vagy kinjában-nevethetnékjét, mivel az egész serpenyős kacsasütés képtelenségét is belátta, közben rájött a pisilés, úgyhogy kiszaladt a konyhából. Amikor visszatért a fürdőszobából, leemelte ő is a fedőt, megböködte az égett-véres kacsát, Mi a rosseb idesanyját csinájja ezzel a döggel, tört ki belőle az elkeseredés jó vastag bögötei kiejtéssel, trancsiérozom szíét, mint a pörkűttnék valuót, vagy dobgyam ki a francba? A kiabálásra Ilona újra előjött, szoknyája mögöl a két kicsi leskelődött ki félénken, talán hosszában ketté kellene vágni, javasolta, először a hasával lefelé fordítani, azután meg a végén átsütni a bőrös oldalát. Kidobni mindenképpen kár lenne. Manyika két fakanállal szó nélkül kiemelte a kacsát, nagy nehezen kettényiszálta, a két felet a hasüreggel lefelé visszarakta a serpenyőbe, rácsapta a fedőt, és bevonult a hálószobájukba. A változatosság kedvéért most nézz rá te egy darabig, szólt vissza Ilonának az ajtóból, a serpenyős kacsához nyilván te értesz jobban. A picik is meglátták a kacsát, nem tudták, micsoda, csak sejtették, hogy enivaló, s bár dél óta nem ettek semmit, nem szóltak, mert gyakorlott éhezők voltak. Sajnos Ilona sem értett jobban a serpenyős kacsához, csak neki több türelme volt, mint Manyikának, húzott egy széket a tűzhely mellé, mert a nagy hasa miatt nehéz lett volna neki sokáig állni, s nekiállt forgatni a kacsát. Kábé másfél óra elteltével a kacsza mintha kezdett volna megpuhulni anélkül, hogy még jobban lepirult volna. Addigra Manyika is előjött a hálószobájukból, kicsit ki volt sírva a szeme, de azért ő is megnézte a kacsát, s feltett egy kiló krumplit főni. Elővették a dél-afrikai oportót, teletöltötték a bögréket, kellemes ünnepeket kívántak egymásnak, és ittak. A picik a kivételes alkalomra egy-egy pohár málnaszörpöt kaptak, ők azzal koccintottak. Nem sokkal hét óra után Ilona, Manyikával egyetértésben, megállapította, hogy bár a kacsza bőre csak itt-ott lett ropogós, a húsába belemegegy a villa, úgyhogy nincs értelme tovább sütni, megfőtt a krumpli is, lehet vacsorázni. Manyika feldarabolta a kacsát, a főtt krumplit megforgatta a kacsaszírban, és mindannyian odaültek az asztalhoz. Igaz ugyan, hogy a hús egy kicsit rágósra sikeredett, és a bőrén is mutatkoztak égett foltok, mindenki jó étvágygal evett, bár a picik inkább a finom zsíros krumpliból lakmároztak, és közben újra ittak a borból, ill. málnaszörpből. Az italtól jobb kedvre kerekedtek, emlékeztek régi karácsonyokra, és Manyika nevetve vetette közbe, hogy a „serpenyős kacsza” történetét majd megírja anyjának, Juliska néniének, mert ilyet nem hogy Bögötén nem hallott senki, hanem talán egész Vas megyében, sőt, Zalában sem.

*

(Spagetti)

Arthurt és Ilonát 1957. január végén Pákány Dömös, az MMK (Mussolini Magyar Követői) egyesület titkára és felesége, Melinda hozta ki a montreali menekülttáborból. Végre! Kint! Talán lesz valami rendes kaja! Először kis Ville Emard-i házukban náluk lakhattak, mit akar? Mussolini? Meg van zavarodva? Vattakenyér? Hot dog? Meleg kutya? Mi a rosseb az? aztán a harmadik napon átvitték őket a tőlük nem messze lakó Gérard Grattonéhoz, akinek előzetes megállapodás szerint addig lakhattak, amíg állást nem kaptak. Micsoda kicsi lyuk! Pince? Sezon? Pokróc? Gérard Gratton és felesége Suzanne kanadai franciák voltak és bizony csak törve beszéltek angolul, és nem is szívesen, viszont mivel Arthur úgy döntött, hogy ő a kanadai angolok közé fog integrálódni, először angolul akart megtanulni, s csak azon a nyelven volt hajlandó megszólalni, Nem is ám ezen az istenverte ókebeki cöcögő nemfrancián! Bunkók! Elmaradott banda! jó szállásadók kénytelenek voltak angolra váltani a szót, aminek Arthur és Ilona persze a felét sem értette, részben a francia akcentus miatt, de részben azért sem, mert Gérard Gratton nem nézett a szemükbe, és hangja remegett, sőt olykor suttogóra váltott. Mi lüttö ezt a marhát? Istenem! Vattakenyér! Kérni? Azt nem! Gérard Gratton tagbaszakadt, köpcös férfi volt, minden irányban duzzadó hatalmas izmokkal, A pali mint egy ló! A nő mint egy tehén! Almalé? mivel, mint nagy nehezen Arthurék értékre adta, súlyemelő volt, méghozzá az 1952-es helsinki olimpián ezüstérmes bajnok, a legutóbbi (melbourne-i) versenyen sajnos nem indulhatott, mert, mint kézzel-lábbal (és elhaló, vékony hangan) magyarázta, szakítás közben megsérült, és még mindig nem jött teljesen rendbe. Vele szemben, és egyáltalán, Arthur nyápic, keszeg, vékonydongájú, mondhatni girhes fiatalember volt, aki alig nyomott többet, mint 52 kilót a mérlegen, ennek ellenére Gérard Gratton a maga 87 kilójával úgy félt Arthurtól (és Ilonától), mint a tűztől, Miért nem fogott kezét? Meg van hibbanva? mivel mint Pákány Dömös előadta neki, Arthur (és Ilona) magyar forradalmárok voltak, akik pusztá kézzel, ill. géppisztollyal és Molotov-koktéllal a kezükben szálltak szembe a szovjet páncélosokkal. Most meg ez mi? Spagetti? Paradicsommal leöntve? Muszáj, mert kopog a szemem! Amikor ezt Gérard Gratton meghallotta és neje Suzanne tudomására hozta, és most teljesen más szemmel újra végiglapozták a Life magazin és a Paris Match iszonytató felvételeit, amelyek szerint múlt év októberében a magyar felkelők Budapest halomra gyilkolták az ártatlan rendőröket, és más, soha eddig nem látott atrocitásokat is elkövettek, egész éjszaka nem tudtak elaludni, hanem egymásba kapaszkodtak az ágyban, és reszkettek, mint a nyárfalevél. Nem fog ez menni! Vissza inkább a lágerbe! Másnap közös elhatározás alapján Gérard Gratton közölte Pákány Dömössel, hogy bármennyire kedveli ő is, Suzanne is a derék Pákány Dömöst és kedves nejét, Melindát,

hogy akármennyi kellemes órát töltöttek is együtt a Szent Agáta plébánia kórusában és utána más alkalmakkor is, pikniken, vacsorán, legnagyobb sajnálatukra arról szó sem lehet, hogy „véreskezű gyilkosokat” a házuk fedele alá beengedjenek. Most mi van? Miért rázza a fejét? Te érted ezt? Pákány Dömös harsány nevetésben tört ki, próbálta megnyugtatni Gérard Gratton, hogy Arthur és Ilona nem budapestiek, hanem egy nyugat-magyarországi kisvárosból származnak, ennek ellenére Gérard Gratton hajthatatlan maradt, és faképnél hagyta Pákány Dömöst. Mi lesz végül? A Duce legjobb magyar tanítványa! Leszerepelt? Tekintve, hogy nem volt más család, ahol Arthurt és Ilonát el lehetett volna helyezni, amellet saját lakásukba új menekülteket költöztetett, Pákány Dömös nem hagyta annyiban a dolgot, hanem elment Mongeau kanonok úrhoz, és bepanaszolta Grattonéket. A kanonok még aznap megjelent nagy fekete autóján Pákány Dömöséknél, felszedte Arthurt és Ilonát, Cadillac? Nem, Buick! De jól megy itt a csuhásoknak! Ezt látná szegény plébános urunk! és se szó, se beszéd beállított Gérard Grattonhoz és felesége, Suzanne-hoz. Na, ezek most meg vannak illetődve! Mit mondtam mindig? Urak a papok! Hálistennek! Grattonék csendben, engedelmesen bólogatva hallgatták végig Mongeau kanonok urat, aki dolga végeztével megáldotta az egybegyűlteket, beszállt autójába, és a porhóból nagy felhőt kavarva elhajtott. Mit volt mit tenni, Arthur és Ilona bevonult a számukra kijelölt kis szobába. Amikor Gérard és Suzanne Gratton egyedül maradtak, rémülten meredtek egymásra, Gérard izmos homlokát verejték verte ki, gyorsan megsütött két szelet bélszint, vacsora után Suzanne kétségbeesetten a kezét tördelte, majd kibontott egy konzerv paradicsomos spagettit, felmelegítette, és félénken bekopogtatott a vendégszobába. Mit akarnak? Valami hús-szagot érzek! Vedd fel a bugyidat! Rögtön jövünk! Amikor Arthur és Ilona belépett a konyhába, meglátták a két plasztiktányérra kimert spagettit. Illedelmesen köszöntek, de csakhamar kiderült, hogy a házban rajtuk kívül senki sem tartózkodik.

Kategória: vers, próza

Denumire autor: Kemenes Géfin László

Látó Szépirodalmi Folyóirat